Kirjallinen kysymys KK 218/2015 vp

Eeva-Johanna Eloranta sd

Kirjallinen kysymys lapsiavioliittojen estämiseksi

Eduskunnan puhemiehelle

Nykyinen avioliittolaki antaa alle 18-vuotiaalle lapselle mahdollisuuden tehdä oman elämänsä kannalta ratkaisevan tärkeän sopimuksen avioliiton solmimisesta. Avioliittolain 4 §:n mukaan avioliiton solmiminen edellyttää täysi-ikäisyyttä. Saman pykälän toisen momentin perusteella täysi-ikäisyyden vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa oikeusministeriön luvalla. Mainitussa lainkohdassa ei aseteta mitään alaikärajaa poikkeusluvan myöntämiselle. Lakiin on liitetty lapsen huoltajan kuulemisvelvoite, joka ei kuitenkaan ole aukoton. Huoltajan kuuleminenkaan ei sinänsä muuta tilannetta, sillä alaikäisen avioliittoon myöntyvän lapsen huoltajan kyky ja tahto turvata huollettavan lapsen etu on perusteltua kyseenalaistaa.

Alaikäisten solmimien avioliittojen määrä on Suomessa vähentynyt viimeisten 20 vuoden aikana, mutta niitä solmitaan vuodessa edelleen noin 30, kun vuonna 1995 niiden määrä oli vielä lähes 80. Yleisimmät hakemuksessa mainitut perusteet ovat uskonnollinen vakaumus, raskaus ja kulttuuriset syyt. Luvan saannin perusteena on yleensä alaikäisen raskaus, sillä oikeusministeriö ei ole viime vuosina myöntänyt alle 17-vuotiaille avioliittolupia uskonnollisista tai kulttuurisista syistä. Alle 16-vuotiaalle myönnetyt luvat ovat erittäin harvinaisia. Vuosina 1995—2014 Suomessa avioitui väestötilaston mukaan yhteensä 1 138 alaikäistä, joista vain vähän reilut sata oli poikia. Yli tuhannesta vihitystä alaikäisestä vajaat 30 oli 14—15-vuotiaita. Valtaosa, noin 85 prosenttia, on 17-vuotiaita.

Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila on kiinnittänyt huomiota asiaan, ja hänen mukaansa lapsiavioliittojen määrä pitäisi saada nollaan erityisesti tyttöjen oikeuksien turvaamiseksi. Hänen mukaansa raskaana oleva alaikäinen tarvitsee kaiken mahdollisen tuen, mutta avioliitto ei ole oikea väylä, sillä lapseen saattaa kohdistua painetta tässä suhteessa esimerkiksi perheen tai yhteisön puolelta. Nyt laki keskittyy huoltajan, ei lapsen itsensä kuulemiseen.

Vaikka lasten avioliitot ovat Suomessa marginaalinen ilmiö, on Suomella kuitenkin vastuu siitä, miten lasten oikeuksien toteutumista edistetään kansainvälisessä yhteisössä. Myös YK:n ihmisoikeusneuvosto on kannustanut jäsenmaitaan toimimaan lapsiavioliittojen estämiseksi. Se on heinäkuussa 2015 antanut päätöksen, jossa se toivoo jäsenvaltioiden ryhtyvän toimenpiteisiin lapsiavioliittojen kieltämiseksi. Lähtökohtana lapsiavioliiton määritelmään on YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, jonka ensimmäisessä artiklassa todetaan alle 18-vuotiaiden olevan lapsia. Lapsiavioliittojen kieltämisellä olisi myönteisiä seurauksia: selkeillä säännöillä lasten fyysinen ja psyykkinen terveys, lasten oikeus lapsuuteen ja suoja hyväksikäyttöä vastaan turvattaisiin nykyistä paljon tehokkaammin. Suomi ei voi uskottavasti ajaa tätä lasten hyvinvointiin ja ihmisoi-

Valmis
5.0

keuksiin liittyvää tavoitetta, mikäli maan omassa lainsäädännössä on lapsiavioliitot mahdollistava aukko.

Avioliittolaista tulisikin poistaa mahdollisuus antaa lupa alle 18-vuotiaalle avioliiton solmimiseen. Alle 18-vuotiaan oikeustoimikelpoisuus on muutenkin yleisesti rajoitettua. Lapsiavioliittoja on perusteltua muutenkin pitää oikeusjärjestykseemme sopimattomina ja lasten perusoikeuksia loukkaavina. Vaikka viime vuosina enemmistö erityisluvista on myönnetty 17-vuotiaille, on edellä mainittujen tyttöjen joukossa ollut 27 henkilöä, jotka ovat olleet 14—15-vuotiaita solmiessaan avioliiton. Koska avioliittoon yleisesti liitetään oletus puolisoiden keskinäisestä seksuaalisesta kanssakäymisestä, on erityisen epäeettistä myöntää avioliittolupa alle 16-vuotiaalle lapselle, jota rikoslain 20 luvun 6 §:n perusteella on suojeltava seksuaalisilta teoilta. Luvan myöntämistä alle 16-vuotiaan avioliitolle on vaikea nähdä muuna kuin laillistettuna lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> *Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä lapsiavioliittojen estämiseksi YK:n ihmisoikeusneuvoston suosituksen mukaisesti?*

Helsingissä 7.10.2015

Eeva-Johanna Eloranta sd